

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 14 czerwca 2018 r.

Pozycja 37

POSTANOWIENIE z dnia 6 czerwca 2018 r. Sygn. akt SK 44/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Małgorzata Pyziak-Szafnicka – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Mariusz Muszyński – sprawozdawca
Justyn Piskorski
Piotr Pszczółkowski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 czerwca 2018 r., skargi konstytucyjnej M.M., Ł.J., M.P., D.J., A.A., W.O., S.T., U.P., M.M. i M.K. o zbadanie zgodności:

art. 87 § 3 w związku z art. 302 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim pozbawia osobę nie będącą stroną prawa do drogi sądowej w przypadku wydania przez prokuratora decyzji o odmowie dopuszczenia do udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a :

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 23 stycznia 2015 r. 10 skarżących wystąpiło o stwierdzenie, że art. 87 § 3 w związku z art. 302 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim pozbawia osobę niebędącą stroną prawa do drogi sądowej w przypadku wydania przez prokuratora decyzji na podstawie art. 87 § 3 k.p.k. o odmowie udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym. Ponadto skarżący wniesli o zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym: zarządzeniami z 6, 17 i 21 października 2014 r. Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w B., na podstawie art. 87 § 3 k.p.k. *in fine a contrario*, postanowił odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu, tj. przesłuchaniu w charakterze świadków skarżących, ich pełnomocnika, z uwagi na to, że nie wymaga tego obrona interesów osób niebędących stroną. Prokurator stwierdził, że ustawa nie precyzuje, kiedy interesy uczestnika postępowania wymagają ustanowienia pełnomocnika; nie mogą być to jednak interesy abstrakcyjne. W ocenie prokuratora, sformułowanie zawarte w art. 87 § 3 k.p.k. wskazuje, że dopuszczenie do udziału pełnomocnika osoby niebędącej stroną wymaga nie tylko tego, by osoba ta miała w ogóle interes w procesie karnym, lecz także tego, aby interes ten wymagał obrony za pośrednictwem pełnomocnika. Prokurator stwierdził ponadto, że konieczność przesłuchania w charakterze świadków pracowników przedsiębiorstwa w realiach prowadzonego postępowania przygotowawczego nie prowadzi do wniosku, iż obrona interesów tych osób niebędących stroną wymaga ustanowienia przez nich pełnomocnika. Prokurator dodał, że w danej sprawie przepis ten mógłby natomiast znaleźć zastosowanie odnośnie do właściciela przedsiębiorstwa, mając na uwadze wskazany powyżej przedmiot prowadzonego postępowania karnego.

Skarżący wnieśli zażalenia na wyżej wskazane zarządzenia.

Postanowieniami z 23 października, 12 i 14 listopada 2014 r. Zastępca Prokuratora Apelacyjnego w B., na podstawie art. 302 § 3, art. 465 § 1 i 2 i art. 466 k.p.k., nie uwzględnił zażeń i zaskarżone zarządzenia utrzymał w mocy. W uzasadnieniu postanowień prokurator stwierdził, że interes postępowania przygotowawczego jest szczególny i uzasadniony potrzebą czasowego zachowania w tajemnicy treści dowodów. Ponadto przesłanka w postaci braku wymogu obrony interesów osoby niebędącej stroną, może być podstawą odmowy dopuszczenia do udziału w charakterze pełnomocnika w przesłuchaniu świadka. Prokurator stwierdził, że muszą to być interesy konkretne i obiektywne, a nie abstrakcyjne, które powstają w związku z „(...) wciągnięciem danej osoby w orbitę określonego postępowania karnego. Nie można jednak się zgodzić z sugestią skarżących, iż istnienie tych interesów po stronie świadków wynika z tego, że pozwoliłoby to zachować większy spokój i swobodę wypowiedzi, a okoliczność przesłuchania w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest dla nich sytuacją mało komfortową, gdyż nigdy wcześniej nie uczestniczyli w takiej czynności. Poza tym ze sformułowania art. 87 kpk wynika także, iż dopuszczenie do udziału pełnomocnika osoby nie będącej stroną wymaga nie tylko tego, żeby osoba taka miała w ogóle interes w procesie karnym, lecz także tego, aby wymagał on obrony za pośrednictwem pełnomocnika. Skarżący zaś, czyniąc teoretyczne rozważania, nie wykazali jakie konkretnie interesy świadków mogłyby zostać naruszone w toku przesłuchania”.

W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej wywodzono m.in., że postanowienia Zastępcy Prokuratora Apelacyjnego w B. z 23 października, 12 i 14 listopada 2014 r. dotyczące skarżących, naruszają prawa i wolności konstytucyjne wynikające z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Wskazano, że podstawą do wydania zarządzeń o odmowie udziału pełnomocnika w czynnościach przesłuchania świadków był art. 87 § 3 k.p.k., a podstawą do wydania postanowień o nieuwzględnieniu zażeń i utrzymaniu zarządzeń w mocy były art. 302 § 3, art. 465 § 1 i 2 oraz art. 466 k.p.k.

W skardze konstytucyjnej stwierdzono, że odmowa dopuszczenia przez prokuratora do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną mieści się w pojęciu dostępu do sądu na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz narusza zakaz zamykania drogi sądowej.

2. Pismem z 8 stycznia 2016 r. stanowisko w sprawie zajął Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik) stwierdzając, że art. 87 § 3 k.p.k. w związku z art. 302 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim wyłącza sądową kontrolę orzeczeń prokuratora w przedmiocie odmowie-

nia dopuszczenia w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. W ocenie Rzecznika, odmowa dopuszczenia przez prokuratora do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną mieści się w pojęciu sprawy na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także ingeruje w konstytucyjnie chronione prawa i w tym stanie rzeczy winien mieć zastosowanie zakaz zamykania drogi sądowej w wypadku wydania przez prokuratora decyzji na podstawie art. 87 § 3 k.p.k., tym bardziej, że decyzja ta wydawana jest w oparciu o przesłanki ocenne.

3. Pismem z 21 stycznia 2016 r. stanowisko zajął Prokurator Generalny stwierdzając, że art. 87 § 3 w związku z art. 302 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim pozbawia osobę niebędącą stroną możliwości zaskarżenia do sądu zarządzenia prokuratora o odmowie dopuszczenia do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika tej osoby, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Prokurator Generalny przyjął, że z wydaniem postanowień z 23 października, 12 i 14 listopada 2014 r. skarżący łączą naruszenie prawa do sądu, tj. że ich zdaniem zarządzenie wydane w pierwszej instancji przez prokuratora nadzorującego postępowanie przygotowawcze powinno być poddane kontroli sądowej. Tymczasem zakwestionowana regulacja prawna nie przewiduje wniesienia środka odwoławczego do sądu. Prokurator Generalny stwierdził, że ograniczenie prawa w postaci braku możliwości zaskarżenia do sądu, przez osobę niebędącą stroną, zarządzenia prokuratora odmawiającego dopuszczenia do udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym jest konieczne; w przeciwnym razie prokurator utraciłby możliwość sprawnego nadzorowania postępowania, za które odpowiada. Postępowanie przygotowawcze – w odróżnieniu od postępowania sądowego – charakteryzuje się też pewnym stopniem dyskrecjonalności. Szeroki krąg osób mogących uczestniczyć w czynnościach przesłuchania niektórych świadków, z racji udzielonego im pełnomocnictwa, mógłby w licznych wypadkach niweczyć cele postępowania karnego.

W ocenie Prokuratora Generalnego, wymienione ograniczenie jest też zgodne z zasadą proporcjonalności. Osoba niebędąca stroną ma możliwość złożenia zażalenia na zarządzenie prokuratora do prokuratora bezpośrednio przełożonego. Prokurator Generalny wywodził, że „[j]eżeli zatem wobec osoby wezwanej przez prokuratora w charakterze świadka planowane jest przeprowadzenie w postępowaniu przygotowawczym czynności mogących naruszać jej interesy, zwłaszcza te objęte gwarancjami konstytucyjnymi (jak chociażby przeszukanie, zatrzymanie rzeczy, oględziny ciała, nałożenie kary porządkowej, ewentualne przedstawienie zarzutów i zmiana statusu ze świadka na podejrzanego), to jest to niewątpliwie sytuacja wymagająca obrony interesów osoby nie będącej stroną i wyrażenia zgody na udział pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym na tym etapie. Za takim poglądem przemawia analiza wszystkich przepisów dotyczących postępowania przygotowawczego, a zwłaszcza tych, które przewidują wniesienie zażalenia do sądu na decyzje prokuratora. (...) Warto zwrócić uwagę, że w sprawie, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną, w zażaleniach złożonych do prokuratora bezpośrednio przełożonego Skarżący podnosili, że za dopuszczeniem do udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym przemawiał towarzyszący im stres związany z przesłuchaniem w charakterze świadka w siedzibie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a także brak posiadanej przez nich odpowiedniej wiedzy prawniczej. Skarżący nie wykazali zatem, jakie konkretne interesy wymagały obrony uzasadniającej dopuszczenie do udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym”.

4. Pismem z 11 marca 2016 r. stanowisko w sprawie zajęła Rada Ministrów stwierdzając, że art. 87 § 3 w związku z art. 302 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim pozbawia osobę niebędącą stroną prawa do drogi sądowej w wypadku wydania przez prokuratora decyzji na podstawie art. 87 § 3 k.p.k. o odmowie udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

W ocenie Rady Ministrów to, że od postanowienia wydanego przez prokuratora nie przysługuje odwołanie do sądu, nie narusza konstytucyjnych standardów związanych z prawem do sądu. Rada Ministrów stwierdziła, że odwołanie się w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej przez skarżących do elementów konstytucyjnego prawa do sądu związanego z prawem do sądowego wymiaru sprawiedliwości jest nieadekwatne do oceny sytuacji procesowej z art. 87 § 2 i 3 k.p.k.

Rada Ministrów wskazała, że z prawem do sądowego wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 45 Konstytucji mamy do czynienia w stosunku do podmiotu, którego sprawa jest rozstrzygana w toku prowadzonego postępowania. W niniejszej sprawie postępowanie przygotowawcze nie było prowadzone w sprawie skarżących. Chodziło tu o osoby niebędące stronami, tj. o świadków i udział pełnomocnika w czynności procesowej ich przesłuchania.

W stosunku do skarżących nie mieliśmy do czynienia z merytorycznym i definitywnym rozpoznaniem ich sprawy ani przypisaniem odpowiedzialności karnej.

W okolicznościach niniejszej sprawy można rozważać jedynie drugi aspekt prawa do sądu związany z sądową kontrolą prawidłowości decyzji wydanej w sprawie przez prokuratora. Chodzi o prawo do sądowej kontroli aktów godzących w konstytucyjnie gwarantowane wolności i prawa jednostki.

Zdaniem Rady Ministrów, w analizowanej skardze konstytucyjnej skarżący nie wskazywali jakie interesy, ani jakie ich konstytucyjne prawa i wolności zostały ograniczone, naruszone lub pozbawione ochrony na skutek decyzji prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w B. o odmowie dopuszczenia do udziału w przesłuchaniu skarżących w charakterze świadków ustanowionego przez nich pełnomocnika. Nie wykazali, by decyzja o odmowie dopuszczenia pełnomocnika skarżących do udziału w ich przesłuchaniu w charakterze świadków, wiązała się ze sferą ich interesów wynikających z praw i wolności gwarantowanych konstytucyjnie.

Decyzja o odmowie dopuszczenia pełnomocnika do udziału w danej czynności procesowej nie powoduje wygaśnięcia pełnomocnictwa ani nie pozbawia możliwości korzystania z pomocy pełnomocnika poza bezpośrednim udziałem w czynnościach postępowania. Decyzja taka jest ograniczona tylko do udziału w danej czynności. Ponadto korzystanie z pomocy pełnomocnika przez osobę niebędącą stroną nie jest gwarantowane na poziomie Konstytucji. To znaczy, że skarżący nie wykazali, aby rozstrzygnięcie zażalenia na postanowienie prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w B. wiązało się z konkretną sferą praw i wolności gwarantowanych konstytucyjnie oraz ograniczało ochronę praw i wolności przysługujących skarżącym.

5. Pismem z 26 stycznia 2017 r. stanowisko przedstawił Marszałek Sejmu, który wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Marszałek Sejmu stwierdził, że skarga konstytucyjna złożona w sprawie ma braki polegające na niewskazaniu, w jaki sposób doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżących oraz na braku jej uzasadnienia. To uniemożliwia jej merytoryczne rozpoznanie i zajęcie wobec niej merytorycznego stanowiska. Marszałek Sejmu stwierdził, że aby tego dokonać, Sejm musiałby najpierw sam opracować zestaw argumentów mogących potencjalnie przemawiać za niekonstytucyjnością kwestionowanych przepisów, a następnie podjąć się ich oceny. To zaś stałoby w sprzeczności z podstawowymi zasadami obowiązującymi w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074), do postępowań przed Trybunałem

Konstytucyjnym wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK), stosuje się przepisy tej ustawy, a czynności procesowe dokonane w ww. postępowaniach pozostają w mocy.

2. Dopuszczalność merytorycznego rozpoznania skargi jest warunkowana spełnieniem przesłanek wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że „Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”.

Trybunał uznał, że w tej kwestii pojawiły się wątpliwości. Ponieważ jednak we wstępnej kontroli pismu procesowemu inicjującemu postępowanie w niniejszej sprawie został nadany dalszy bieg, a także przez wzgląd na funkcję skargi konstytucyjnej i jej znaczenie dla ochrony wolności i praw konstytucyjnych, Trybunał Konstytucyjny, dokonał jego analizy merytorycznej.

Przeprowadzona ocena doprowadziła TK do wniosku, że wydanie wyroku w sprawie jest niedopuszczalne, za czym przemawiają wskazane poniżej argumenty.

2.1. Osoby wnoszące skargę zakwestionowały art. 87 § 3 w związku z art. 302 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.; dalej: k.p.k.). Zgodnie z tymi przepisami, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, o którym mowa w art. 87 § 2 k.p.k., jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesów osoby niebędącej stroną. Chodzi o pełnomocnika dla osoby niebędącej stroną. Pełnomocnik może być ustanowiony, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu.

Osobom niebędącym stronami przysługuje zażalenie na postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa (art. 302 § 1 k.p.k.), a także na czynności inne niż postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa (art. 302 § 1 k.p.k.).

W świetle art. 302 § 3 k.p.k., zażalenie na postanowienia i zarządzenia oraz na inne czynności prokuratora w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje prokurator bezpośrednio przełożony.

Trybunał Konstytucyjny ustalił, że z przywołanych dwóch jednostek redakcyjnych kodeksu postępowania karnego tylko art. 302 § 3 był podstawą ostatecznych rozstrzygnięć w sprawach dotyczących skarżących, tj. postanowień Zastępcy Prokuratora Apelacyjnego w B. Art. 87 § 3 k.p.k. był natomiast podstawą wydania zarządzenia, na które zażalenie złożyli skarżący. Nie był jednak bezpośrednią podstawą orzekania w ostatecznych rozstrzygnięciach w poszczególnych sprawach. Został przywołany jedynie w uzasadnieniu, jako odniesienie do podstawy prawnej zarządzeń, na które zażalenia rozpatrywał prokurator. To znaczy, że bezpodstawne było uczynienie art. 87 § 3 k.p.k. przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie.

W ocenie TK, jedynym przepisem, który ewentualnie mógłby być wzięty pod uwagę podczas oceny merytorycznej byłby art. 302 § 3 k.p.k., we wskazanym przez skarżących zakresie. Pozostałe nie były podstawą ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie skarżących, co dyskwalifikuje je jako przedmiot kontroli w niniejszej sprawie.

2.2. Wzorcami kontroli w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną mogą być przepisy Konstytucji wyrażające określone wolności, prawa lub obowiązki jednostki. Skarżący wskazali, że kwestionowana norma jest niezgodna z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji, w zakresie w jakim pozbawia osobę niebędącą stroną prawa do

drogi sądowej w przypadku wydania przez prokuratora decyzji na podstawie art. 87 § 3 k.p.k. o odmowie udziału pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym. Skarżący nie uczynili wzorcem kontroli wszystkich treści związanych z konstytucyjnym prawem do sądu, ale tylko ten jego aspekt, który dotyczy od strony pozytywnej prawa dostępu do sądu, a od strony negatywnej zakazu zamykania drogi sądowej. Taką konkluzję można wywieść zarówno z *petitum* skargi konstytucyjnej, jak i z jej uzasadnienia.

Sposób ujęcia wzorca konstytucyjnego jest prawidłowy pod względem formalnym, ponieważ dotyczy konstytucyjnego prawa jednostki. Zważywszy jednak, że przedmiot zażalenia został przez skarżących ujęty za szeroko, ponieważ objął przepis, który nie był podstawą ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie, należałoby uznać, iż problem konstytucyjny należałoby postawić w inny sposób.

2.3. Trybunał przypomniiał, że wskazanie przedmiotu kontroli i wzorców kontroli nawet w sposób formalnie prawidłowy nie jest wystarczające, by dopuścić do konstytucyjnej oceny danych przepisów czy norm. W skardze konstytucyjnej przedmiot kontroli musi być bowiem związany z zarzutem naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw, a wykazanie tej relacji należy do skarżącego.

Po dokonaniu analizy uzasadnienia skargi konstytucyjnej, Trybunał nie dostrzegł związku logicznego między treścią kwestionowanych w zarzucie przepisów a wskazanymi przez skarżących wzorcami kontroli. Skarżący nie wyjaśnili bowiem w uzasadnieniu, w jaki sposób treść kwestionowanych przepisów wpłynęła na naruszenie ich konstytucyjnych wolności i praw. Wyjaśnienia takiego nie można było znaleźć nawet w punkcie II uzasadnienia skargi (s. 5) pt. „Podstawa prawna postanowień Zastępcy Prokuratora Apelacyjnego w B. i jej uzasadnienie”.

Trybunał podkreślił, że ani art. 87 § 3 k.p.k., ani przywołany związkowo art. 302 § 3 k.p.k. nie zawierają w swej treści ograniczenia dostępu do sądu. Nie wynika z nich zamknięcie drogi sądowej. Pierwszy z przepisów przewiduje w odniesieniu do postępowania przygotowawczego możliwość odmowy prokuratora dopuszczenia do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną, a drugi z nich stwierdza, że zażalenie na postanowienia i zarządzenia oraz na inne czynności prokuratora w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje prokurator bezpośrednio przełożony. Przyznanie przez ustawodawcę zażalenia do prokuratora bezpośrednio przełożonego nie musi oznaczać wyłączenia drogi sądowej. W toku postępowania skarżący nie podjęli próby odwołania się do sądu.

Skarżący nie wyjaśnili, czy naruszenie zakazu zamykania drogi sądowej dotyczy tego, że zgodnie z art. 302 § 3 k.p.k. zażalenia w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje nie sąd a prokurator bezpośrednio przełożony, czy może niekonstytucyjność wynika z tego, że na postanowienie prokuratora bezpośrednio przełożonego nie służy środek prawny, czego jednak nie zweryfikowali. Nie uprawdopodobnili zatem, że kwestionowane przepisy ingerują w ich konstytucyjne wolności i prawa.

Trybunał stwierdził też, że niejasna jest następująca konkluzja uzasadnienia skargi konstytucyjnej: „Dlatego też odmowa dopuszczenia przez prokuratora do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby nie będącej stroną mieści w pojęciu dostępu do Sądu na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a także ingeruje w konstytucyjnie chronione prawa i w ocenie pełnomocnika skarżącego na podstawie art. 77 ust. 2 Konstytucji RP winien mieć zakaz zamykania drogi sądowej w przypadku wydania przez prokuratora decyzji w trybie art. 87 § 3 k.p.k.”. Skarżący nie poinformowali, kto „winien mieć zakaz” zamykania drogi sądowej w przypadku wydania przez prokuratora decyzji w trybie art. 87 § 3 k.p.k.

Trybunał uznał, że w sprawach skarżących, poszczególne skargi konstytucyjne sporządzone w związku z ostatecznymi rozstrzygnięciami w sprawach, dotyczące naruszenia prawa do sądu w kontekście zakazu zamykania drogi sądowej mogłyby być dopuszczalne

tylko w razie zakwestionowania postanowień prokuratora wydanych w II instancji przed sądem. Wówczas, w przypadku odmowy rozpoznania sprawy w postępowaniu judykacyjnym, możliwe byłoby zakwestionowanie stosownych przepisów k.p.k. dotyczących braku możliwości odwołania się do sądu od postanowień prokuratora, o których mowa w skarżonych w niniejszej sprawie przepisach. Takie stanowisko TK znajduje potwierdzenie w dotychczasowym jego orzecznictwie (zob. postanowienie TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35).

Skarżący nie podjęli stosownego działania, tj. nie wystąpili do właściwego sądu z wnioskiem o kontrolę sądową postanowienia prokuratora wydanego w II instancji.

2.4. Trybunał zwrócił uwagę na to, że skarżący nie tylko nieprawidłowo określili przedmiot skargi, ale w istocie zakwestionowali akty stosowania prawa, wydane na podstawie jednego ze skarżonych przepisów. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżący stwierdzili, że ich zdaniem postanowienia Zastępcy Prokuratora Apelacyjnego w B. naruszają ich prawa i wolności konstytucyjne. Teza o tym, że to postanowienia, a nie przepisy, naruszają określone wolności i prawa konstytucyjne jest powtarzana w dalszej części uzasadnienia. Skarżący łączą naruszenie prawa do zaskarżenia zarządzenia o odmowie udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego pełnomocnika na podstawie art. 87 § 3 k.p.k. z wydaniem postanowień Zastępcy Prokuratury Apelacyjnej w B.

2.5. Wyżej wskazane okoliczności stanowiły rażące wady pisma inicjującego postępowanie przed TK, które zdecydowały o niedopuszczalności skargi konstytucyjnej. Wady te dotyczyły niewłaściwego wskazania przedmiotu kontroli, braku uprawdopodobnienia, w jaki sposób kwestionowane przepisy odnoszą się do prawa dostępu do sądu i zakazu zamykania drogi sądowej, a także kwestionowaniu decyzji prokuratorów tak na etapie postępowania w I jak i w II instancji, co oznaczałoby, że skarga dotyczyła stosowania prawa, a nie treści określonych przepisów.

3. Niezależnie od powyżej wskazanych argumentów, Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę na zakres podmiotowy skargi konstytucyjnej rozpoznawanej w niniejszej sprawie. Z pisma inicjującego postępowanie wynika, że skarżącymi w sprawie jest 10 osób, o których wolnościach i prawach ostatecznie rozstrzygnął prokurator w czterech postanowieniach, przy czym jedno zostało doręczone 3 listopada 2014 r., a pozostałe 3-17 listopada 2014 r. Nie jest tak, że każde ze wskazanych postanowień odnosiło się do wszystkich 10 osób, które wystąpiły z niniejszą skargą konstytucyjną. Wydane były one w różnych konfiguracjach w odniesieniu do odpowiednio: 6 osób, 3 osób, 1 osoba i 4 osób. To znaczy, że nie było jednego ostatecznego rozstrzygnięcia, wydanego na podstawie skarżonych przepisów.

3.1. Trybunał Konstytucyjny przypominał, że skarga konstytucyjna ma charakter indywidualny w tym sensie, że może ją wnieść tylko ta osoba, wobec której wydano ostateczne rozstrzygnięcie na podstawie przepisów, które mogły naruszyć jej konstytucyjne prawa lub wolności. Musi zatem istnieć spójność między podmiotem wnoszącym skargę, a ostatecznym rozstrzygnięciem, które musi dotyczyć jego sytuacji prawnej.

Nie jest wykluczone, by w wypadku, gdy ostateczne orzeczenie dotyczy więcej niż jednej osoby, wszystkie te osoby wniosły do Trybunału, po spełnieniu konstytucyjnych i ustawowych przesłanek, jedną skargę konstytucyjną. Jeśli jednak wobec więcej niż jednego podmiotu wydano ostateczne orzeczenia, wprowadzić na tej samej podstawie prawnej i o tej samej treści, nie daje to prawa tym osobom do wniesienia jednej wspólnej skargi konstytucyjnej. W takim wypadku nie jest bowiem możliwe wskazanie ostatecznego rozstrzygnięcia wspólnego dla wszystkich wnoszących skargę konstytucyjną.

Tymczasem w niniejszej sprawie, pełnomocnik sporządzający pismo procesowe, połączył w jedną skargę sprawy zakończone czterema odrębnymi postanowieniami, które zostały uznane za ostateczne. Nie ma w poszczególnych postanowieniach tożsamości podmiotowej. Nie każde z nich dotyczy wolności i praw wszystkich 10 skarżących. Nie ma przy tym znaczenia okoliczność, że postanowienia te wydano w oparciu o te same przepisy, a ich uzasadnienia mają taką samą treść (ale już nawet nie daty wydania). Co więcej, postanowienia te zostały stronom doręczone w różnych datach, a zatem miały różne terminy na ewentualne wniesienie skargi konstytucyjnej.

3.2. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że ani Konstytucja ani ustawa nie przewidują możliwości, by pełnomocnik połączył kilka spraw zakończonych ostatecznymi rozstrzygnięciami i na ich podstawie sporządził jedną wspólną dla wszystkich skargę konstytucyjną,

Zgodnie z art. 64 ust. 1 otpTK „Jeżeli w co najmniej dwóch wnioskach albo w co najmniej dwóch pytaniach prawnych albo w co najmniej dwóch skargach konstytucyjnych jednakowo określono przedmiot kontroli, Prezes Trybunału może zarządzić łączne rozpoznanie tych wniosków albo pytań prawnych albo skarg”.

W niniejszej sprawie nie mieliśmy jednak do czynienia z 4 odrębnymi skargami konstytucyjnymi, ale z jedną skargą obejmującą 4 ostateczne rozstrzygnięcia w sprawie. Działanie takie było niedopuszczalne.

3.3. Trybunał stwierdził, że uczynienie z 4 niezależnych spraw jednej skargi konstytucyjnej przez pełnomocnika skarżących nie mieści się w konstytucyjnych wymogach wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji.

4. Zdaniem Trybunału, wskazanie powyższych nieprawidłowości w płaszczyźnie merytorycznej, jak i braków formalnych, było konieczne z tego względu, że uzasadnienie orzeczenia pełni nie tylko funkcję informacyjną i wyjaśniającą tok rozumowania składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego, ale też ma znaczenie edukacyjne. W tym ostatnim wymiarze może być pomocne w prawidłowym sporządzaniu pism inicjujących postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Ze względu na wyższej przedstawione okoliczności, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.